

Veterinarski fakultet
Sveučilište u Zagrebu

Ispitivanje javnog mnijenja o dupinima u Republici Hrvatskoj

Ingrid Poldan, studentica IV. godine

Izvedeno na Zavodu za anatomiju, histologiju i embriologiju
Voditelj: Martina Đuras Gomerčić, dr. vet. med.

Zagreb, travanj 2003.

Ispitivanje javnog mnijenja o dupinima u Republici Hrvatskoj

Ingrid Poldan, studentica IV. godine
Veterinarski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Zavod za anatomiju, histologiju i embriologiju
Heinzelova 55, 10 000 Zagreb

Sažetak

U radu su obrađeni podaci dobiveni istraživanjem mnijenja stanovnika otoka Raba i grada Zagreba o dupinima. Podaci su prikupljeni metodom anketnog listića od 103 ispitanice osobe. Cilj rada bio je ustanoviti koliko je stanovništvo Republike Hrvatske upoznato s činjenicama vezanim uz dupine u Jadranskom moru, obzirom da se Republika Hrvatska obvezala Bernskom konvencijom da će poticati obrazovanje i širiti opće informacije o potrebi očuvanja divljih vrsta faune, u ovom slučaju dupina. Dupini su stalni prebivaoci Jadranskog mora, potvrdilo je 97 ispitanih osoba (94,17%). Brojnost dupina ispitanici procijenjuju na četiri do 12000 jedinki. Broj dupina u Jadranskom moru je u opadanju, smatra 60 (58,25%) ispitanih osoba. Na Jadransko more dolazilo bi više turista kada bi znali da ovdje žive dupini, smatra 68 ispitanih osoba (66,02%). Svi ispitanici turistički djelatnici s otoka Raba (N=5) izjavili su da bi iskoristili prisustvo dupina u Jadranskom moru za promidžbu vlastite turističke djelatnosti. Dupini su zakonom zaštićeni, odgovorilo je 45 ispitanih osoba (43,69%). Od 20 osoba iz skupine “mladi” troje (15%) je znalo da je dupin zakonom zaštićena vrsta. Interes za dodatnim informacijama o dupinima pokazalo je 87 ispitanih osoba (84,47%). U 2000. godini štetu na ribolovnoj opremi za koju vlasnici opreme smatraju da je učinjena od dupina imalo je pet ribara (29,41%) od ukupno 17 ispitanih. Svega jedan ispitanici ribar (5,88% “ribara”) zna da je Republika Hrvatska dužna isplatiti naknadu za štetu koju počinu zakonom zaštićena životinja, pet (29,41% “ribara”) negira tu činjenicu. Niti jedan od ispitanih ribara (N=17) ne zna kome se treba obratiti za dobivanje naknade u slučaju štete na ribolovnoj opremi učinjenoj od dupina. Naknadu za učinjenu štetu od dupina na ribolovnoj opremi ne bi tražilo 10 (58,82% “ribara”) ispitanih ribara niti da znaju kome se treba obratiti, jer počinjenu štetu smatraju malom, birokraciju u

Republici Hrvatskoj sporom, a ne vjeruju da bi im naknada bila isplaćena. Od 17 ispitanih ribara 10 (58,82%) ribara zna da je dupin zakonom zaštićena životinja. Dupinima treba osigurati zaštićeno područje u Jadranskom moru, mišljenje je 80 ispitanih osoba (77,67%). Prema mišljenju 91 (88,35%) ispitanih osoba projekt istraživanja i zaštite dupina trebala bi financirati Republika Hrvatska.

Ključne riječi: dupini, Jadransko more, javno mnijenje, Republika Hrvatska

Uvod

Najstarija literatura s područja Republike Hrvatske spominje morske sisavce kao postojane prebivaoce Jadranskog mora, pri čemu se kao uobičajena vrsta pojavljuje obični dupin, rjeđe dobri dupin, a rijetko sredozemna medvjedica (BRUSINA, 1889.). Danas ovdje živi samo dobri dupin, dok ostale vrste iz reda kitova tek povremeno borave u Jadranskom moru (GOMERČIĆ i HUBER, 1989.; NOTARBARTOLO DI SCIARA i BEARZI, 1992.; GOMERČIĆ i sur., 1994.; NOTARBARTOLO DI SCIARA i sur., 1994.; BEARZI i NOTARBARTOLO DI SCIARA, 1995.; GOMERCIC i sur., 1998.). Veličina populacije dobrog dupina u hrvatskom dijelu Jadranskog mora procjenjuje se na 218 jedinki, i to 202 adultne i 16 juvenilne. Populacija je razvrstana u 40 jata, a prosječna veličina jata je 5,5 jedinki (GOMERČIĆ i sur., 1998.).

Na brojnost dupina u Jadranskom moru i čovjek je imao utjecaja, ubijao je dupine iz gospodarskih i psiholoških razloga. Dupini su doživljavani kao konkurenti za hranu i štetočine koje uništavaju ribolovnu opremu. Ulov kitova za industrijsku proizvodnju nikad nije bio prisutan u Jadranskom moru (RIEDEL, 1963.; CRNKOVIĆ, 2001.) ali postoje dokazi o izravnom ubijanju za trofej (BRUSINA, 1889.; KOSIĆ, 1892.; HIRTZ, 1921., 1922., 1937., 1940.; PEKSIDER-SRIĆA, 1931.) i ubijanju "štetočina" (CRNKOVIĆ, 2001.). BRUSINA (1889.) i KOSIĆ (1892.) pišu da se meso kitova nije konzumiralo u Hrvatskoj, ali CRNKOVIĆ (2001.) tvrdi suprotno. Masno tkivo nasukanih i ubijenih kitova skupljalo se (BRUSINA, 1889.; HIRTZ, 1921., 1922.) i koristilo za podmazivanje (HIRTZ, 1922.).

U prošlosti je bio potican izlov dupina u Republici Hrvatskoj. Zabilježeno je da su 1872. godine pomorske vlasti u Trstu i Rijeci odredile novčane nagrade za onog tko predoči ulovljenog dupina u lučkom uredu. Ministarstvo ribarstva Narodne Republike Hrvatske Odredbom je 1949. godine odredilo 500 dinara za ulovljenog dupina preko jednog metra, a 250 dinara do jednog metra. Godine 1955. Udruženje morskog ribarstva Jugoslavije osigurava nagradu u iznosu od 5 000 dinara za svakog ulovljenog dupina, bez obzira na njegovu veličinu (CRNKOVIĆ, 2001.).

Prema prijedlogu za zakonsku zaštitu pripadnika reda kitova (GOMERČIĆ i sur., 1994.), a temeljem odluke Sabora Republike Hrvatske postignuta je zaštita pripadnika reda kitova. Danas su na osnovi Zakona o zaštiti prirode (Narodne novine, 30/1994.) i Pravilnika o zaštiti pojedinih vrsta sisavaca (Mammalia) (Narodne novine, 31/1995.) zaštićeni dobri dupin (*Tursiops truncatus*), mali (obični) dupin (*Delphinus delphis*) i sve ostale vrste kitova koje se zateknu u Jadranu. Prema Zakonu o zaštiti prirode zabranjena je svaka radnja kojom se zaštićenu životinju ometa i uznemiruje u njenom prirodnom životu i slobodnom razvoju (rastjerivanje, proganjanje, hvatanje, držanje, ozljeđivanje i ubijanje životinja, te oštećivanje njihovih obitavališta). Visina naknade štete prouzročene ubijanjem pojedinog primjerka posebno zaštićenih životinjskih vrsta utvrđena je Pravilnikom o visini naknade štete prouzročene nedopuštenom radnjom na zaštićenim životinjskim vrstama (Narodne novine, 84/1996.) u slijedećim iznosima: obični (mali) dupin (*Delphinus delphis*) 40.000,00 kuna, dobri dupin (*Tursiops truncatus*) 35.000,00 kuna, sve ostale vrste kitova (Cetacea) koji se zateknu u Jadranu 40.000,00 kuna. Od 2000. godine Hrvatska je potpisnica više međunarodnih ugovora koji se odnose na zaštitu dupina. Potvrđivanjem Konvencije o zaštiti migratornih vrsta divljih životinja (Bonnska konvencija) (Međunarodni ugovori, 6/2000.) i Konvencije o zaštiti europskih divljih vrsta i prirodnih staništa (Bernska konvencija) (Međunarodni ugovori, 6/2000.) te Sporazuma o zaštiti kitova (Cetacea) u Crnom moru, Sredozemnom moru i susjednom Atlantskom području (ACCOBAMS) (Međunarodni ugovori, 6/2000.) Republika Hrvatska se obvezala da će poduzeti potrebne mjere za održavanje divlje faune do razine, ili će ih prilagoditi razini, koja odgovara posebno ekološkim, znanstvenim i kulturnim zahtjevima, uzimajući u obzir gospodarske i rekreacijske interese. Prema Bernskoj konvenciji Republika Hrvatska se suglasila da će poticati obrazovanje i širiti opće informacije o potrebi očuvanja divljih vrsta faune i njihovih staništa, te se obvezala da će u svojim planskim i razvojnim politikama paziti na zahtjeve očuvanja područja, kako bi se što je više moguće izbjeglo ili smanjilo pogoršanje stanja na tim područjima, s time da se posebna

pozornost obrati zaštiti područja koja su važna migratornim vrstama. U Sporazumu o zaštiti kitova (Cetacea) u Crnom moru, Sredozemnom moru i susjednom Atlantskom području govori se o uspostavi i upravljanju posebno zaštićenih područja bilo da ona služe kao stanište kitovima ili su kitovima važan izvor hrane. Jedan od ciljeva Bonnske konvencije jest i pronalazak načina gospodarenja predmetnih migratornih vrsta. Na osnovi ocjene hranidbenih potreba vrsta obuhvaćenih ACCOBAMS-om, Republika Hrvatska se obvezala da će prilagoditi ribarske propise i metode. Mjere u ribarstvu, njihova izrada i primjena, bit će u cilju smanjenja nepovoljnih učinaka na status zaštite kitova. Također će zahtijevati neposredno oslobađanje kitova slučajno uhvaćenih u ribarsku opremu i to u uvjetima koji im osiguravaju preživljavanje. Zbog što uspješnijeg provođenja zakonskih odredbi Republike Hrvatske postoji potreba i interes za saznavanjem javnog mnijenja stanovništva Republike Hrvatske o dupinima. Istraživanje javnog mnijenja kontinuirano informira o općoj klimi mnijenja i omogućava prilagođavanje političkih odluka i poteza raspoloženju i očekivanju najšire javnosti (LAMZA-POSAVEC, 1995.). Anketno ispitivanje uzorka populacije prikladno je zbog prikupljanja informacija širih slojeva stanovništva (LAMZA-POSAVEC, 1995). Ispitivanje javnog mnijenja radila sam s ciljem da saznam koliko je stanovništvo Republike Hrvatske upoznato s trenutnim stanjem, kako gleda na mogućnost planskog gospodarenja dupinima, odnosno da bi utvrdila ili isključila postojanje potrebe za daljnjom edukacijom i informiranjem. Javno mnijenje je pokazatelj u kojem smjeru treba nastaviti daljnji rad budući da smo suočeni s činjenicom kako preživljavanje krupnih predatora, a kojima pripadaju dupini, danas uglavnom u potpunosti ovisi o spremnosti i volji čovjeka da prihvati njegovu nazočnost na određenim prostorima (HUBER i sur., 1994.).

Materijal i metode

Ispitivanje sam provela anketnim listićem (Prilog 1.) koji je tiskan u u prosincu 2000. godine. Anketni listić sadržavao je više skupina pitanja. Prvom skupinom pitanja htjela sam doznati mišljenje ispitanih o trenutnom broju dupina u Jadranskom moru i razlozima zbog kojih ih smatraju poželjnim stanovnicima mora. Ispitanicima koji su odbijali orijentacijski navesti broj dupina u Jadranskom moru naknadno su ponuđena tri odgovora. Druga skupina pitanja, upućena osobama u izravnom doticaju s dupinima (ribarima), bila je o mogućoj šteti učinjenoj od dupina na ribolovnoj opremi, koliki broj mreža te vrsta mreže koja je oštećena. Trećom skupinom pitanja

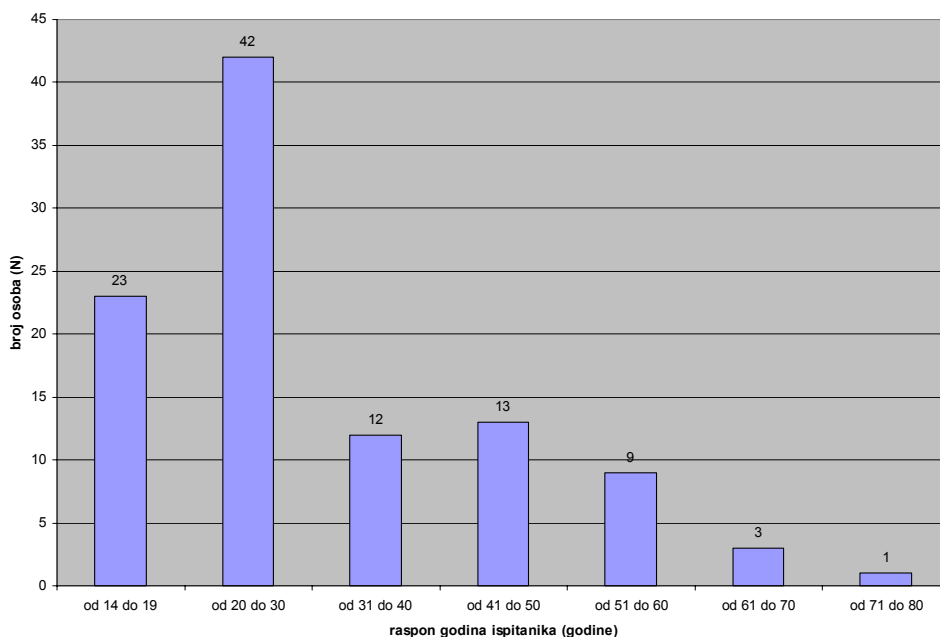
ispitala sam opće znanje ispitanih o biologiji dupina. Četvrta skupina pitanja bila su o opažanju dupina u moru i stavu ispitanika prema njima. Od posebnog značaja su pitanja o mogućem korištenju dupina u promidžbene svrhe vlastite turističke djelatnosti te mišljenju ispitanika o zaštićenom području namijenjenom dupinima u Jadranu pri čemu sam se orijentirala na turističke djelatnike i ribare koji na svoje brodice primaju turiste (ribari-turistički djelatnici). Kraj ispitivanja mnijenja sačinjavali su podaci o ispitaniku (dob, spol, zanimanje i mjesto stanovanja).

U radu sam koristila metodu izravnog razgovora, samo manji dio ispitanih popunio je anketni listić samostalno. Time sam nastojala maksimalno smanjiti mogućnost nerazumijevanja pitanja i postići što iskrenije odgovore.

Ispitivanje javnog mnijenja provela sam među stanovnicima Raba i Zagreba. Na Rabu sam ispitivanje provodila u razdoblju od 23. prosinca 2000. godine do 7. siječnja 2001. godine, i te rezultate sam obradila pod "skupinom s mora". U razdoblju od 12. ožujka do 14. ožujka 2001. godine ispitala sam nasumce izabrane osobe na Cvjetnom trgu i u parku "Maksimir" u Zagrebu, dalje obrađene kao "skupina s kopna". Ispitivanje javnog mnijenja obuhvatilo je ovim radom 103 osobe. Dob ispitanika bila je od 14 do 71 godine. Ispitano je 39 žena i 64 muškarca. Ispitano je 20 osoba starosti do 18 godina (dalje se navode kao "mladi") i to 15 u "skupini s mora" i 5 u "skupini s kopna". Unutar "skupine s mora" ispitano je 69 osoba, a unutar "skupine s kopna" 34 osobe. Unutar "skupine s mora" uključeno je i 14 ribara, tri ribara koja su ujedno i turistički djelatnici, a obrađeni su zajedno kao "ribari", te pet turističkih djelatnika. U "skupini s kopna" uključen je jedan turistički djelatnik. Ostalih 80 osoba bave se raznim djelatnostima. Svi odgovori obrađeni su računalnim programom Microsoft Excel for Windows 97, a za utvrđivanje statistički značajnih razlika između pojedinih odgovora korištena je statistička metoda hi kvadrat (χ^2) test. Vrijednost $p < 0,05$ uzeta je kao granica između statistički značajnih i slučajnih razlika.

Rezultati

Ispitivanjem javnog mnijenja o dupinima u Republici Hrvatskoj obuhvaćeno je ponajviše osoba starosti od 20 do 30 godina, a najmanje starosti od 71 do 80 godina. Raspon godina ispitanika prikazan je slikom 1.

Slika 1. Dob ispitanih osoba obuhvaćenih ispitivanjem javnog mnijenja o dupinima u Republici Hrvatskoj.

Svi odgovori dobiveni ispitivanjem javnog mnijenja obrađeni su unutar dvije skupine; “skupina s mora” i “skupina s kopna” radi usporedbe rezultata, te utvrđivanja statistički značajnih razlika između tih skupina (Tablica 1). Pri tome je utvrđena statistički značajna razlika za pitanje broj 1 i broj 26. Da bi se dobio uvid u informiranost skupine “mladi” u odnosu na ostale ispitanike oni su posebno obrađeni u pitanju broj 23, pri čemu je utvrđena statistički značajna razlika ($\chi^2=6,919$; stupanj slobode=1; $p<0,01$).

Tablica 1. Odgovori svih ispitanika obuhvaćenih ispitivanjem javnog mnijenja o dupinima u Republici Hrvatskoj

Pitanje	Odgovori			nije odgovorilo
1. U Jadranskom moru žive dupini.	točno N=97; 94,17% MN=69; 100,00% KN=28; 82,35% ^a	netočno N=4; 3,88% MN=0; 0,00% KN=4; 11,76%	ne znam N=2; 1,94% MN=0; 0,00% KN=2; 5,88%	N=0; 0,00%
2. Koliko trenutno ima dupina u Jadranskom moru?	dali vlastitu procjenu broja N=49; 47,57% MN=34; 49,28% KN=15; 44,12%	odabrali ponuđeni odgovor N=41; 39,81% MN=23; 33,33% KN=18; 52,94%		N=13; 12,62% MN=12; 17,39% KN=1; 2,94%
3. Broj dupina u Jadranskom moru je u	porastu N=8; 7,77% MN=6; 8,70% KN=2; 5,88%	opadanju N=60; 58,25% MN=39; 56,52% KN=21; 61,76%	bitno se ne mijenja N=35; 33,98% MN=24; 34,78% KN=11; 32,35%	N=0; 0,00%

4. Prisustvo dupina u Jadranskom moru je:	nepoželjno N=1; 0,97% MN=1; 1,45% KN=0; 0,00%	neutralan sam N=6; 5,83% MN=2; 2,90% KN=4; 11,76%	poželjno N=95; 92,23% MN=65; 94,20% KN=30; 88,24%	N=1; 0,97% MN=1; 1,45% KN=0; 0,00%	
5. Dupini znatno smanjuju broj riba za izlov.	točno N=17; 16,50% MN=10; 14,49% KN=7; 20,59%	netočno N=70; 67,96% MN=48; 69,57% KN=22; 64,71%	ne znam N=15; 14,56% MN=10; 14,49% KN=5; 14,71%	N=1; 0,97% MN=1; 1,45% KN=0; 0,00%	
6. Na Jadransko more dolazilo bi više turista kada bi znali da ovdje žive dupini.	točno N=68; 66,02% MN=49; 71,01% KN=19; 55,88%	netočno N=17; 16,50% MN=11; 15,94% KN=6; 17,65%	ne znam N=18; 17,48% MN=9; 13,04% KN=9; 26,47%	N=0; 0,00%	
7. Da li biste vi radije ljetovali u području gdje je moguće vidjeti dupine i saznati više o njima?	da N=96; 93,20% MN=67; 97,10% KN=29; 85,29%	ne N=0; 0,00%	neutralan sam N=7; 6,80% MN=2; 2,90% KN=5; 14,71%	N=0; 0,00%	
* ¹ 8. Da li bi prisustvo dupina iskoristili za reklamu Vaše turističke djelatnosti?	da N=30; 29,13% MN=25; 36,23% KN=5; 14,71%	ne N=2; 1,94% MN=0; 0,00% KN=2; 5,88%	ne znam N=5; 4,85% MN=4; 5,80% KN=1; 2,94%	N=66; 64,08% MN=40; 57,97% KN=26; 76,47%	
* ² 9. Ribolovom se bavite za:	vlastite potrebe N=14; 13,59%		daljnju prodaju N=12; 11,65%	N=77; 74,76% MN=43 KN=34	
10. Čime lovite?	mreža potegača N=7; 6,80%	mreža stajačica N=5; 4,85%	udica N=6; 5,83%	razno N=6; 5,83%	N=79; 76,70% MN=45 KN=34
11. Da li ste imali štetu od dupina u 2000. godini?	da N=5; 4,85%	ne N=20; 19,42%		N=78; 75,73% MN=44 KN=34	
12. Republika Hrvatska treba isplatiti naknadu za štetu učinjenu od dupina na ribolovnoj opremi.	točno N=3; 2,91%	netočno N=6; 5,83%	ne znam N=16; 15,53%	N=78; 75,73% MN=44 KN=34	
13. Da li znate kome se trebate obratiti u slučaju štete?	da N=5; 4,85%	ne, ali kad bi znali obratili bi se N=7; 6,80%	ne, niti bi se obratio i da znam N=13; 12,62%	N=78; 75,73% MN=44 KN=34	
14. Da li ste tražili naknadu za učinjenu štetu?	da, isplaćena je N=0; 0,00%	da, nije isplaćena N=0; 0,00%	ne N=25; 24,27%	N=78; 75,73% MN=44 KN=34	
15. Dupini se hrane ribom.	točno N=90; 87,38% MN=60; 86,96% KN=30; 88,24%	netočno N=3; 2,91% MN=1; 1,45% KN=2; 5,88%	ne znam N=9; 8,74% MN=7; 10,14% KN=2; 5,88%	N=1; 0,97% MN=1; 1,45% KN=0; 0,00%	
16. Dupini dišu plućima.	točno N=79; 76,70% MN=56; 81,16% KN=23; 67,65%	netočno N=5; 4,85% MN=1; 1,45% KN=4; 11,76%	ne znam N=19; 18,45% MN=12; 17,39% KN=7; 20,59%	N=0; 0,00%	
17. Dupini rađaju žive mlade.	točno N=90; 87,38% MN=60; 86,96% KN=30; 88,24%	netočno N=1; 0,97% MN=1; 1,45% KN=0; 0,00%	ne znam N=12; 11,65% MN=8; 11,59% KN=4; 11,76%	N=0; 0,00%	

18. Mladunčad dupina hrani se majčinih mlijekom.	točno N=65; 63,11% MN=42; 60,87% KN=23; 67,65%	netočno N=11; 10,68% MN=6; 8,70% KN=5; 14,70%	ne znam N=27; 26,21% MN=21; 30,43% KN=6; 17,65%	N=0; 0,00%
19. Postoji više vrsta dupina.	točno N=87; 84,47% MN=57; 82,61% KN=30; 88,24%	netočno N=4; 3,88% MN=3; 4,35% KN=1; 2,94%	ne znam N=12; 11,65% MN=9; 13,04% KN=3; 8,82%	N=0; 0,00%
20. Dupini su ribe ili sisavci ?	ribe N=3; 2,91% MN=3; 4,35% KN=0; 0,00%	sisavci N=100; 97,09% MN=66; 95,65% KN=34; 100,00%		N=0; 0,00%
21. Da li biste htjeli saznati više o dupinima ?	da N=87; 84,47% MN=59; 85,51% KN=28; 82,35%	ne N=5; 4,85% MN=2; 2,90% KN=3; 8,82%	neutralan sam N=11; 10,68% MN=8; 11,59% KN=3; 8,82%	N=0; 0,00%
22. Da li smatrate da bi dupinima trebalo osigurati područje u Jadranu u kojem bi nesmetano živjeli, područje na kojem bi postojalo ograničenje ribolova, vožnje gliserima, kontrolirano kretanje ljudi?	da N=80; 77,67% MN=51; 73,91% KN=29; 85,29%	ne N=17; 16,50% MN=13; 18,84% KN=4; 11,76%	neutralan sam N=5; 4,85% MN=4; 5,80% KN=1; 2,94%	N=1; 0,97% MN=1; 1,45% KN=0; 0,00%
22.a. ako da, da li ste suglasni da to područje bude u okolici Raba ? (za stanovnike Raba)	da N=36; 34,95% MN=36; 52,17% KN=0; 0,00%	ne N=3; 2,91% MN=3; 4,35% KN=0; 0,00%	neutralan sam N=9; 8,74% MN=8; 11,59% KN=1; 2,94%	N=55; 53,40% MN=22; 31,88% KN=33; 97,06%
23. Kakav je zakonski status dupina u Republici Hrvatskoj ?	zakonski su zaštićeni N=45; 43,69% : MN=32; 46,38% KN=13; 38,24% “mladi”=3; 15,00% ^a	zakonski su nezaštićeni N=40; 38,83% MN=27; 39,13% KN=13; 38,24% “mladi”=9; 45,00%	ne znam N=15; 14,56% MN=7; 10,14% KN=8; 23,53% “mladi”=5; 25,00%	N=3; 2,91% MN=3; 4,35% KN=0; 0,00% “mladi”=3; 15,00%
24. Uznemiravanje i ubijanje dupina zabranjeno je i kažnjivo.	točno N=72; 69,90% MN=48; 69,57% KN=24; 70,59%	netočno N=3; 2,91% MN=2; 2,90% KN=1; 2,94%	ne znam N=27; 26,21% MN=18; 26,09% KN=9; 26,47%	N=1; 0,97% MN=1; 1,45% KN=0; 0,00%
25. Da li bi Republika Hrvatska trebala financijski pomoći istraživanje i zaštitu dupina ?	da N=91; 88,35% MN=62; 89,86% KN=29; 85,29%	ne N=3; 2,91% MN=0; 0,00% KN=3; 8,82%	neutralan sam N=8; 7,77% MN=6; 8,70% KN=2; 5,88%	N=1; 0,97% MN=1; 1,45% KN=0; 0,00%
26. Da li bi Vi osobno htjeli financijski pomoći istraživanje i zaštitu dupina ?	da N=47; 45,63% MN=26; 37,68% KN=21; 61,76% ^b	ne N=45; 43,69% MN=32; 46,38% KN=13; 38,24%		N=11; 10,68% MN=11; 15,94% KN=0; 0,00%
27. Da li ste ikada vidjeli živog dupina u moru ?	da N=80; 77,67% MN=58; 84,06% KN=22; 64,71%	ne, ali bih htio N=23; 22,33% MN=11; 15,94% KN=12; 35,29%	ne, niti bih htio N=0; 0,00%	N=0; 0,00%

28. Koliko ste puta vidjeli dupine ?	jednom N=8; 7,77% MN=5; 7,25% KN=3; 8,82%	više puta N=57; 55,34% MN=38; 55,07% KN=19; 55,88%	često ih vidam N=15; 14,56% MN=15; 21,74% KN=0; 0,00%	N=23; 22,33% MN=11; 15,94% KN=12; 35,29%	
29. Vaš stav o dupinima:	naklonjen sam im N=99; 96,12% MN=65; 94,20% KN=34; 100,00%	svejedno mi je što će biti s njima N=1; 0,97% MN=1; 1,45% KN=0,00%	smatram ih "štetočinama" i kao takve treba ih ukloniti N=0; 0,00%	ostalo N=1; 0,97% MN=1; 1,45% KN=0; 0,00%	N=2; 1,94% MN=2; 2,90% KN=0; 0,00%

N =broj osoba, postotak se odnosi na udio u skupini svih ispitanih osoba; MN= broj osoba iz "skupine s mora", postotak se odnosi na udio u "skupini s mora"; KN= broj osoba iz "skupine s kopna", postotak se odnosi na udio u "skupini s kopna"; "mladi"= broj ispitanih osoba starih do 18 godina, postotak se odnosi na udio u skupini "mladi"

^a p<0,01; ^b p<0,05;

^{*1} pitanje broj 8. odgovarale su osobe kojima je zanimanje turistički djelatnik i ostale osobe koje se bave turističkom djelatnošću

^{*2} pitanja od broja 9. do broja 14. pored "ribara" odgovorile su i osobe koje se u slobodno vrijeme bave amaterskim ribarstvom, odnosno samo "skupina s mora"

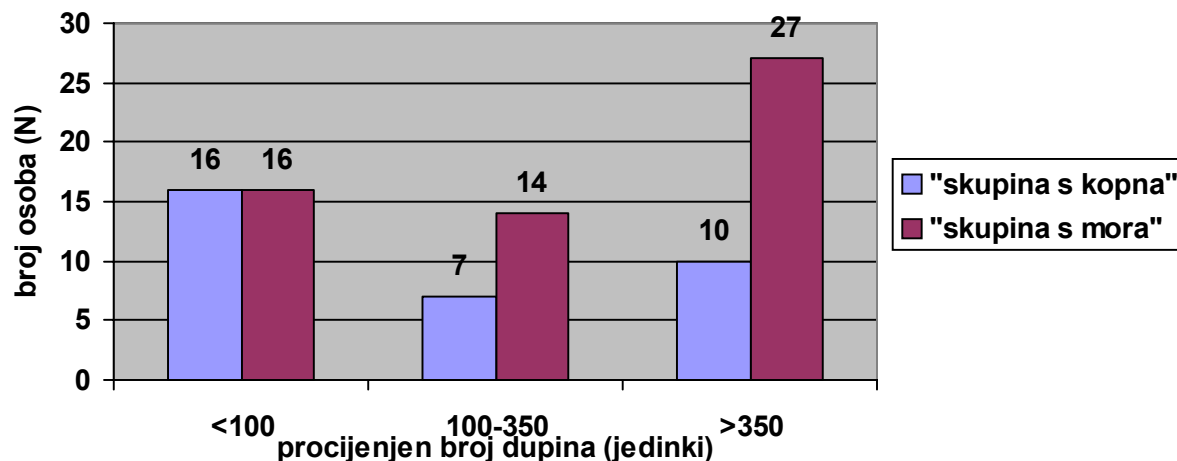
Na pitanje "Koliko trenutno ima dupina u Jadranskom moru ?" 49 ispitanih osoba (47,57%) dalo je vlastitu procjenu broja, 41 ispitanika osoba (39,81%) odbila je dati vlastitu procjenu broja te su im nakon toga bila ponuđena tri odgovora; manje od 100 jedinki, između 100 i 350 i više od 350 jedinki, te 13 ispitanih osoba (12,62%) nije dalo nikakav odgovor. Među odgovorima ispitanih osoba koje su dale vlastitu procjenu odgovora, najučestaliji je odgovor 200 jedinki (Tablica 2.).

Tablica 2. Odgovori ispitanih osoba koje su dale vlastitu procjenu broja dupina u Jadranskom moru (N=49; 47,57%; MN=34; KN=28; RN=10)

procijenjen broj dupina	broj osoba	procijenjen broj dupina	broj osoba
4	MN=4 KN=0 RN=0	200	MN=4 KN=3 RN=0
5	MN=2 KN=0 RN=0	250	MN=1 KN=0 RN=0
10	MN=2 KN=2 RN=0	300	MN=0 KN=1 RN=0
12	MN=0 KN=1 RN=0	500	MN=3 KN=1 RN=1
16	MN=1 KN=0 RN=0	1000	MN=4 KN=2 RN=1
20	MN=3 KN=1 RN=1	1500	MN=1 KN=0 RN=0
25	MN=0 KN=1 RN=0	2000	MN=3 KN=1 RN=2
35	MN=0 KN=1 RN=0	3000	MN=2 KN=0 RN=1
50	MN=3 KN=0 RN=2	5500	MN=0 KN=1 RN=0
125	MN=1 KN=0 RN=0	10000	MN=1 KN=0 RN=1
150	MN=1 KN=0 RN=1	12000	MN=1 KN=0 RN=0

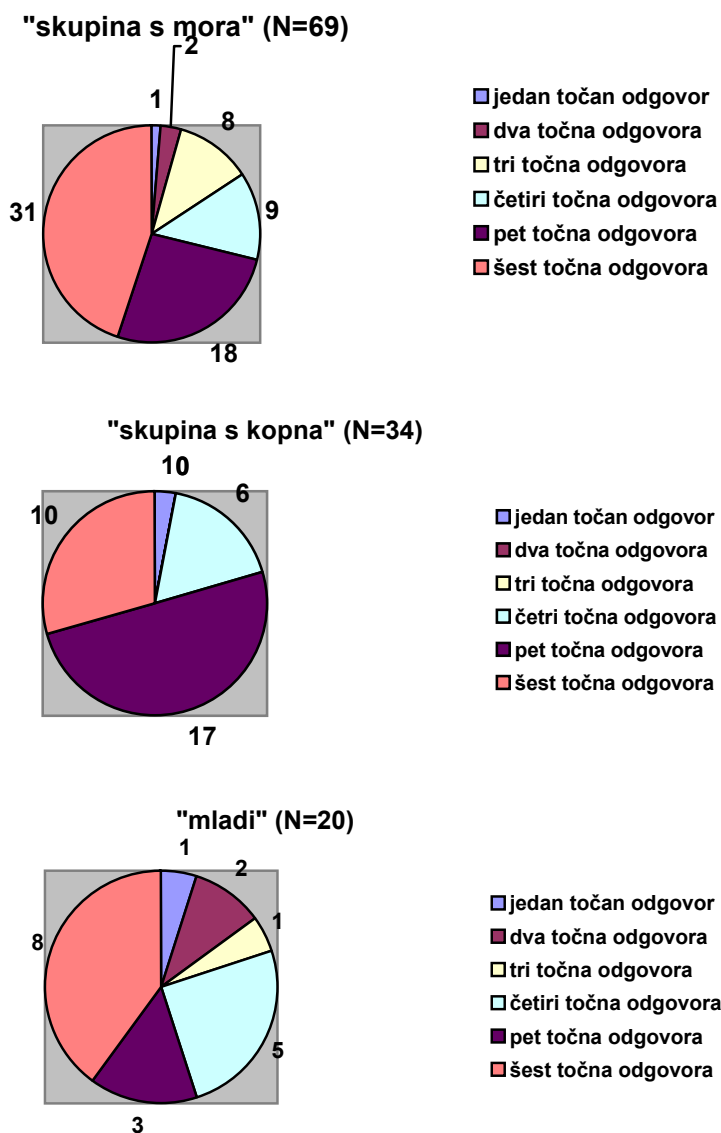
MN= broj osoba iz "skupine s mora"; KN= broj osoba iz "skupine s kopna"; RN= broj osoba iz skupine "ribari"

Usporedbom odgovora “skupine s mora” i “skupine s kopna” na pitanje o brojnosti dupina ustanovljeno je da je “skupina s kopna” pretežno odgovorila “manje od 100 jedinki”, a “skupina s mora” pretežno “više od 350 jedinki” (slika 2.), međutim taj podatak ne smatramo statistički značajnim ($\chi^2=1,878$; stupanj slobode=1; $p>0,10$).

Slika 2. Usporedba odgovora o brojnosti dupina u Jadranskom moru između ispitanika iz “skupine s kopna” i “skupine s mora”. Svi odgovori ispitanih osoba o brojnosti dupina u Jadranskom moru (od četiri do 12 000 jedinki) obrađeni su u tri skupine; manje od 100, između 100 i 350 i više od 350 jedinki.

Znanje o biologiji dupina ispitano je putem šest pitanja (Tablica 1.; pitanje broj 15 do pitanje broj 20), a zbog razlike u broju točnih odgovora zasebno su prikazane odgovori “skupine s mora”, “skupine s kopna” i skupine “mladi” na slici 3.

Slika 3. Usporedba broja točnih odgovora o biologiji dupina između "skupine s mora", "skupine s kopna" i "mladi".

S obzirom na usku povezanost djelatnosti ribara s Jadranskim morem, te izravnim doticajem s dupinima, od posebnog su značaja rezultati ispitivanja mnijenja ribara obrađeni i prikazani u tablici 3.

Tablica 3. Izdvojeni rezultati ispitivanja mnijenja ribara (N=14) i ribara-turističkih djelatnika (N=3) značajnih za ovu skupinu ispitanika koja je obrađena pod nazivom "ribari" (N=17)

Pitanje	Odgovori			nije odgovorilo	
5. Dupini znatno smanjuju broj riba za izlov.	točno N=1; 5,88%	netočno N=14; 82,35%	ne znam N=2; 11,76%	N=0; 0,00%	
8. Da li bi prisustvo dupina iskoristili za reklamu Vaše turističke djelatnosti ?	da N=9; 52,94% (uključujući sve ribare-turističke djelatnike, N=3)	ne N=0; 0,00%	ne znam N=1; 5,88%	N=7; 41,18%	
9. Ribolovom se bavite za:	vlastite potrebe N=6; 35,29%		daljnju prodaju N=11; 64,71%	N=0; 0,00%	
10. Čime lovite?	mreža potegača N=7; 41,18%	mreža stajačica N=4; 23,53%	udica N=3; 17,65%	razno N=2; 11,76%	N=1; 5,88%
11. Da li ste imali štetu od dupina u 2000. godini ?	da N=5; 29,41%	ne N=12; 70,59%		N=0; 0,00%	
12. Republika Hrvatska treba isplatiti naknadu za štetu učinjenu od dupina na ribolovnoj opremi.	točno N=1; 5,88%	netočno N=5; 29,41%	ne znam N=11; 64,71%	N=0; 0,00%	
13. Da li znate kome se trebate obratiti u slučaju štete ?	da N=3; 17,65%	ne, ali kad bi znali obratili bi se N=4; 23,53%	ne, niti bi se obratio i da znam N=10; 58,82%	N=0; 0,00%	
14. Da li ste tražili naknadu za učinjenu štetu?	da, isplaćena je N=0; 0,00%	da, nije isplaćena N=0; 0,00%	ne N=17; 100,00%	N=0,00%	
16. Dupini dišu plućima.	točno N=15; 88,24%	netočno N=0; 0,00%	ne znam N=2; 11,76%	N=0; 0,00%	
18. Mladunčad dupina hrani se majčinim mlijekom.	točno N=12; 70,59%	netočno N=0; 0,00%	ne znam N=5; 29,41%	N=0; 0,00%	
21. Da li biste htjeli saznati više o dupinima ?	da N=13; 76,47%	ne N=1; 5,88%	neutralan sam N=3; 17,65%	N=0; 0,00%	
22. Da li smatrate da bi dupinima trebalo osigurati područje u Jadranu u kojem bi nesmetano živjeli, područje na kojem bi postojalo ograničenje ribolova, vožnje gliserima, kontrolirano kretanje ljudi?	da N=8; 47,06%	ne N=8; 47,06%	neutralan sam N=1; 5,88%	N=0; 0,00%	
22.a. ako da, da li ste suglasni da to područje bude u okolici Raba ?	da N=6; 35,29%	ne N=1; 5,88%	neutralan sam N=1; 5,88%	N=0; 0,00%	
23. Kakav je zakonski status dupina u Republici Hrvatskoj ?	zakonom zaštićeni N=10; 58,82%	zakonom nezaštićeni N=7; 41,18%	ne znam N=0; 0,00%	N=0; 0,00%	
24. Uznemiravanje i ubijanje dupina zabranjeno je i kažnjivo.	točno N=14; 82,35%	netočno N=0; 0,00%	ne znam N=3; 17,65%	N=0; 0,00%	
28. Koliko ste puta vidjeli dupine ?	jednom N=0; 0,00%	više puta N=7; 41,18%	često ih vidam N=10; 58,82%	N=0; 0,00%	

Razmatranje

Premda većina ispitanih osoba (N=97; 94,17%) zna da dupini žive u Jadranskom moru, postoje osobe koje tvrde suprotno (N=4; 3,88%), odnosno osobe koje nisu sigurne u njihovu prisutnost (N=2; 1,94%). Svi ispitanici iz “skupine s mora” (100,00%) znali su da dupini žive u Jadranskom moru, za razliku od “skupine s kopna” gdje je ovaj udio manji (82,35%). Ova razlika je statistički značajna ($\chi^2= 9,918$; stupanj slobode=1; $p<0,01$). Mišljenje ispitanika o trenutnom broju dupina (od četiri do 12 000 jedinki) u hrvatskom dijelu Jadranskog mora, bitno odskače od procjenjene veličine populacije od 218 jedinki (GOMERCIC i sur., 1998.). Uspoređujući odgovore o brojnosti dupina u Jadranskom moru između “skupine s mora” i “skupine s kopna” ustanovljeno je da na “kopnu” prevladava mišljenje kako je broj dupina manji od 100 jedinki, a prema mišljenju “skupine s mora” broj dupina prelazi 350 jedinki. Nalazim da su dva razloga tome. “Skupina s mora” češće viđa dupine, ili je manje upoznata s činjenicom da su dupini zakonom zaštićeni pa pretpostavlja tako veliki broj. Odnosno, “skupina s kopna” obzirom na svoj zemljopisni smještaj je manje u doticaju s dupinima i zbog toga pretpostavlja da ih je manje, ili naprosto vođeni činjenicom da su dupini zakonom zaštićeni zaključuje kako ih mora biti malo. Međutim, gledano te dvije skupine zasebno, 46,38 % (N=32) “skupine s mora” zna da su dupini zaštićena vrsta, u odnosu na 38,24% (N=13) “skupine s kopna”. Obje “skupine” u podjednakim postocima vidjele su živog dupina u moru “više puta”, a “često ih viđaju” samo ispitanici iz “skupine s mora” (N=15; 14,56%). Većina ispitanika (N=60; 58,25%) smatra da je broj dupina u Jadranskom moru u opadanju. Biologija dupina dobro je poznata ispitanicima. Rezultati uspoređeni na osnovu broja točnih odgovora pojedine ispitanice osobe, govore da je najveći broj osoba (N=76; 73,79%) s pet i šest točnih odgovora. Raspon točnih odgovora o biologiji dupina je u “skupini s mora” od jedan do šest, za razliku od “skupine s kopna” nema ispitanih osoba s dva i tri točna odgovora. Prema tome u “skupini s kopna” ili nisu upoznati s biologijom dupina ili su upoznati vrlo dobro. Točni odgovori skupine “mladi” su u rasponu od jednog do šest točnih odgovora, s time da 11 osoba (55,00%) od 20 ispitanih iz skupine “mladi” ima pet ili šest točnih odgovora.

Zakonska zaštita dupina podrazumijeva kažnjavanje osoba u slučaju ometanja i ubijanja dupina. Međutim, 45 ispitanih osoba (43,69%) zna da su dupini zaštićena vrsta, no mnogo više ispitanih osoba (N=72; 69,90 %), zna za zakonsku odredbu o kažnjavanju u slučaju ometanja i

ubijanja dupina. Prema tome nije jasno zbog čega, na gotovo isto pitanje postoji tolika razlika u odgovorima. Razlog bi mogao biti, najvjerojatnije i jest, u redosljedu pojavljivanja pitanja. Posebno valja istaknuti da je svega 15 % (N=3) “mladih” upoznato sa zakonskom zaštitom dupina. Usporedba skupine “mladi” s ostalim ispitanicima pokazuje da su “mladi” znatno manje upoznati sa zakonskom zaštitom dupina, a ta je razlika statistički značajna ($\chi^2= 6,919$; stupanj slobode=1; $p<0,01$). Premda izravno čovjek ne ubija dupine, posredno, ne znajući da su zaštićeni dozvoljava da budu uništeni. Čovjek kao emocionalno biće, spreman je sačuvati nešto ili nekog s čime je uspostavio vezu, a to je nemoguće ukoliko to slabo, ili nikako poznaje. Upravo s tim ciljem različitim edukativnim materijalom treba upoznati stanovništvo Republike Hrvatske s dupinima.

Područje djelovanja ribara je stanište dupina, odnosno, čitavo Jadransko more. Stoga su posebno zanimljivi odgovori skupine “ribari”. Odgovori skupine “ribari” o brojnosti dupina u Jadranskom moru bili su u rasponu od 20 do 10 000 jedinki. Od 17 ispitanih ribara 10 (58,82%) dupine često viđa u Jadranskom moru. U zakonsku zaštitu dupina bilo je upućeno 10 ispitanih ribara (58,82 % “ribara”). Premda je riba u Jadranskom moru sve manje (VODOPIJA, 1996.), skupina “ribari” to ne povezuju s dupinima i smatraju da dupini bitno ne smanjuju broj riba za izlov (N=14; 82,35% “ribara”). Ističem kako je 88,24% (N=15) iz skupine “ribara” znalo da dupini dišu plućima, što je bitno kod zapletanja u ribarske mreže, zbog opasnosti od utapljanja. U razdoblju od 1990. godine do veljače 2002. godine od 68 obavljenih razudba uginulih kitova pronađenih u hrvatskom dijelu Jadranskoga mora, pri čemu je u 47 jedinki ustanovljen uzrok smrti, 16 jedinki uginulo je zbog utapanja u ribarskoj mreži (GOMERCIC i sur., 2002.). Prema rezultatima ankete u 2000. godini štetu na ribolovnoj opremi za koju vlasnici smatraju da je počinjena od dupina imalo je pet “ribara” (29,41% “ribara”). Svega jedan “ribar” (5,88% “ribara”) zna da za štetu učinjenu od dupina na ribolovnoj opremi ima pravo na naknadu. S takvim podatkom teško se može računati da će ribari omogućiti oslobađanje dupina iz mreža na način koji dupinima osigurava preživljavanje. Prvenstveno će pažnju usmjeriti na što manje oštećenje mreža. Nitko od “ribara” nije znao kome se treba obratiti u slučaju štete na ribolovnoj opremi za koju smatra da je učinjena od dupina, iako je troje dalo netočan odgovor. U ovom slučaj nije čak problem ni slaba infomiranost jer iako bi znali kome, većina ispitanih ribara (N=10; 58,82% “ribara”) ne bi se obratila, odnosno ne bi tražila naknadu za učinjenu štetu. Kao razlog su naveli da je “počinjena manja šteta” i “spora birokracija”, to jest, “ne vjeruju da bi

dobili naknadu”. Gledano pitanja od posebne važnosti za ribare, dakle pitanje o zakonskoj zaštićenosti dupina, mogućnosti dobivanja naknade za štetu na ribolovnoj opremi učinjenoj od dupina te kome se treba obratiti za dobivanje naknade za istu, mogu reći da kod skupine “ribari” postoji potreba za boljom informiranošću. Osim toga, 13 ispitanih ribara (76,47% “ribara”) i sami bi voljeli saznati više o dupinima. Najjednostavniji način je educiranje putem raznih seminara gdje bi se objasnilo važnost prisustva dupina u Jadranskom moru i naglašavalo načine na koje mogu i sami ribari doprinijeti njihovoj zaštiti. Ispitani stanovnici Republike Hrvatske smatraju da bi informacija o prisutnosti dupina u Jadranskom moru imala pozitivan učinak na povećanje broja turista na Jadranu (N=68; 66,02%), te bi i sami iskoristili prisustvo dupina u promidžbu vlastite turističke djelatnosti (N=30; 29,13%). S time su se složili i svi turistički djelatnici s mora (N=5;), te svi ribari koji se ujedno bave i turističkom djelatnošću (N=3). Od 103 ispitane osobe 80 (77,67%) osoba smatra potrebnim osigurati zaštićeno područje za dupine u Jadranskom moru. Iako bi u takvom području možda bio ograničen pristup ljudima, a time i ribolov, osam “ribara” (47,06%) smatralo je osnivanje zaštićenog područja potrebnim. Osnivanjem zaštićenog područja za dupine u Jadranskom moru možda bi se smanjilo izravno negativno djelovanje čovjeka na dupine, međutim nema znanstvenih dokaza koji bi potvrdili potrebu za takvom odlukom. Rezultati dosadašnjih istraživanja dupina u Republici Hrvatskoj tek su dokaz koliko je još potrebno istraživati život dupina u Jadranskom moru. Također, veliki postotak ispitanih osoba htio bi saznati više o dupinima (N=87; 84,47%), odnosno svi ispitanici koji nisu vidjeli dupina u njegovom prirodnom okolišu to bi htjeli (N=23; 22,33%).

Financirati projekt zaštite dupina, prema mišljenju ispitanika, trebala bi Republika Hrvatska (N=91; 88,35%), dok bi u manjoj mjeri i ispitanici osobno bili spremni financijski tome doprinijeti (N=47; 45,63%). Razlika između “skupine s mora” i “skupine s kopna” pokazala je da su ispitanici iz “skupine s kopna” znatno spremniji osobno financijski doprinijeti istraživanje i zaštitu dupina ($\chi^2=4,404$; stupanj slobode=1; $p<0,05$).

Zaključak

Ispitivanje javnog mnijenja o dupinima u Republici Hrvatskoj pokazalo je slijedeće:

1. 94,17% (N=97) ispitanika zna da dupini žive u Jadranskom moru.

2. Brojnost dupina u Jadranskom moru je prema mišljenju ispitanika od četiri do 12 000 jedinki što bitno odskakače od procijenjene veličine populacije dobrih dupina (GOMERCIC i sur., 1998.) u Jadranskom moru.
3. 60 ispitanih osoba (58,25%) smatra da je broj dupina u Jadranskom moru u opadanju.
4. Od 103 ispitane osobe 68 osoba (66,02%) smatra da bi na Jadransko more dolazilo više turista kada bi znali da ovdje žive dupini.
5. Svi (N=5) turistički djelatnici s Raba iskoristili bi prisustvo dupina u Jadranskom moru za promidžbu vlastite turističke djelatnosti.
6. 43,69% (N=45) ispitanika zna da je dupin zakonom zaštićena životinjska vrsta.
7. Rezultat od 15 % mladih (N=3), koji znaju da je dupin zaštićena vrsta, pokazatelj je da postoji potreba za informiranjem o dupinima i u školama.
8. Želju za dodatnim informacijama o dupinima izrazilo je 87 ispitanih osoba (84,47%).
9. U 2000. godini pet ribara (29,41%) od 17 ispitanih ribara imalo je štetu na ribolovnoj opremi koja je prema njihovom mišljenju učinjena od dupina.
10. Jedan ribar (5,88% ispitanih ribara) zna za naknadu naspram pet ribara (29,41% ispitanih ribara) koji tvrde da Republika Hrvatska nije dužna isplatiti naknadu za štetu koju učini dupin na ribolovnoj opremi.
11. Od 17 ispitanih ribara niti jedan ne zna kome se treba obratiti u slučaju štete na ribolovnoj opremi učinjenoj od dupina.
12. Kada bi znali kome se treba obratiti u slučaju počinjene štete od dupina na ribolovnoj opremi 10 ispitanih ribara (58,82% ispitanih ribara) ne bi tražilo naknadu zbog toga što smatraju da je počinjena mala šteta, odnosno smatraju birokraciju u Republici Hrvatskoj sporom, te ne vjeruju da bi dobili naknadu.
13. Rezultat od 58,82% (N=10) ispitanih ribara, koji znaju da je dupin zakonom zaštićena životinja, pokazatelj je da je nužno provesti edukaciju ove skupine stanovnika Republike Hrvatske.
14. 77,67 % (N=80) ispitanih osoba smatra potrebnim osigurati zaštićeno područje za dupine u Jadranskom moru.
15. Financirati projekt istraživanja i zaštite dupina, prema mišljenju ispitanika, trebala bi Republika Hrvatska (N=91; 88,35%).

Zahvala

Ovaj rad je izrađen na Zavodu za anatomiju, histologiju i embriologiju Veterinarskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu u sklopu znanstveno-istraživačkog projekta Ministarstva znanosti i tehnologije Republike Hrvatske "Zdravstvene i ostale biološke osobitosti sisavaca u Jadranskom moru" (broj: 0053317) uz dopuštenje Ministarstva zaštite okoliša i prostornog uređenja Republike Hrvatske, te uz financijsku pomoć "Gesellschaft zur Rettung der Delphine" iz Münchena.

Literatura

- BEARZI, G., G. NOTARBARTOLO DI SCIARA (1995.): A comparison of the present occurrence of bottlenose dolphins, *Tursiops truncatus*, and common dolphins, *Delphinus delphis*, in the Kvarnerić (Northern Adriatic Sea). *Annales, series historia naturalis* 2, 7, 61-68.
- BRUSINA, S. (1889.): Sisavci Jadranskog mora. Gradja za faunu Hrvatsku uz obzir na ostale sisavce Sredozemnog mora. Dionička tiskara. Zagreb.
- CRNKOVIĆ, D. (2001.): Problem dupina. Problemi ribarstva i okoliša kvarnerskog područja. *Prirodoslovna biblioteka* 2. *Prirodoslovni muzej Rijeka*, str. 52-58.
- GOMERCIC, H., D. HUBER, A. GOMERCIC, T. GOMERCIC (1998.): Geographical and historical distribution of the cetaceans in Croatian part of the Adriatic Sea. *Rapp. Comm. int. Mer. Médit.* 35 (2), 440-441.
- GOMERCIC, H., M. CURAS, H. LUCIC, T. GOMERCIC, C. HUBER, D. CKRTIC, S. CURKOVIC, A. GALOV, S. VUKOVIC (2002.): Cetacean mortality in Croatian part of the Adriatic Sea in period from 1990 till February 2002. U: 9th International Congress on the Zoogeography and Ecology of Greece and adjacent Regions. The Hellenic Zoological Society, 42.
- GOMERČIĆ, H., Đ. HUBER (1989.): Istraživanje i zaštita morskih sisavca Jadrana. U: Četvrta konferencija o zaštiti Jadrana. Plenarni referati i izvodi saopštenja. (P. Grgić, urednik). Neum. str. 191.
- GOMERČIĆ, H., Đ. HUBER, T. GOMERČIĆ, (1994.): Dupini Jadranskog mora: današnje stanje i prijedlog za njihovu zaštitu. Studija dostavljena Ministarstvu graditeljstva i zaštite okoliša Republike Hrvatske. Zagreb.

- GOMERČIĆ, H., Đ. HUBER, T. GOMERČIĆ, H. LUCIĆ, D. MIHELIĆ, M. ĐURAS (1998.): Estimation of the bottlenose dolphin (*Tursiops truncatus*) population in the Croatian part of the Adriatic Sea. Report conducted for the Regional Activity Centre for Specially Protected Areas (United Nations Environment Programme-Mediterranean Action Plan) and The Faculty of Veterinary Medicine University of Zagreb. Zagreb
- HIRTZ, M. (1921.): Kitovi u našim vodama. Lovačko-ribarski vjesnik XXX, 1., 2., 3., 34-35.
- HIRTZ, M. (1922.): Kit debeloglavac, *Globicephala melas* (Traill) u vodama Hrvatske. Glasnik Hrv. Prirodosl. Društva, Zagreb XXXIV, 1, 84-89.
- HIRTZ, M. (1937.): Rijetke vrste delfina u vodama Korčule. Priroda 27, 25-28.
- HIRTZ, M. (1940.): Kljunata uljarka (*Hyperoodon ampullatus* Forst.) u vodama Jadrana. Priroda 30, 21-24.
- HUBER, Đ., B. RADEŠIĆ, D. NOVOSEL, A. FRKOVIĆ, (1994.): Istraživanje javnog mnijenja o vukovima u Hrvatskoj. Šumarski list CXVIII, 167-172.
- KOSIĆ, B. (1892.): Njeke vijesti o sisavcima Jadranskog mora kod Dubrovnika i okolice. Glasnik. Hrv. naravosl. Društva, 298-306.
- LAMZA-POSAVEC, V. (1995.): Javno mnijenje: teorije i istraživanje. Alinea. Zagreb.
- NOTARBARTOLO DI SCIARA, G., G. BEARZI (1992.): Cetaceans in the Northern Adriatic Sea: past, present, and future. Rapp. Comm. Int. Mer Medit. 33, 303.
- NOTARBARTOLO DI SCIARA, G., D. HOLCER, G. BEARZI (1994.): Past and present status of cetaceans in the Northern and Central Adriatic Sea. U: Proceedings of abstracts of the papers presented at The fifth congress of Croatian Biologists. (Gomerčić, H., urednik) Hrvatsko biološko društvo, Zagreb, 401-402.
- PEKSIDER-SRIĆA, V. (1931.): O dupinu i lovu na njega. Lovačko-ribarski vjesnik 40, 10, 409-415.
- RIEDEL, R. (1963.): Fauna und Flora der Adria. Verlag Paul Parey. Hamburg und Berlin.
- VODOPIJA, T. (1996.): Stanje i pravci razvitka hrvatskog morskog ribarstva. Tisuću godina prvoga spomena ribarstva u Hrvata, 427-435.

Prilog 1. Anketni listić ispitivanja javnog mnijenja o dupinima u Republici Hrvatskoj

Veterinarski fakultet
Sveučilište u Zagrebu

Ispitivanje javnog mnijenja o dupinima 2000/2001. godine

1. U Jadranskom moru žive dupini.
Točno Netočno Ne znam
2. Koliko trenutno ima dupina u Jadranskom moru?

3. Broj dupina u Jadranskom moru je u :
a.) porastu
b.) opadanju
c.) bitno se ne mijenja
4. Prisustvo dupina u Jadranskom moru je:
a.) nepoželjno (zašto?) _____
b.) neutralan sam _____
c.) poželjeno (zašto?) _____
5. Dupini znatno smanjuju broj riba za izlov.
Točno Netočno Ne znam
6. Na Jadransko more dolazilo bi više turista kada bi znali da ovdje žive dupini.
Točno Netočno Ne znam
7. Da li biste Vi radije ljetovali u području gdje je moguće vidjeti dupine i saznati više o njima ?
Da Ne Neutralan sam
8. Da li bi prisustvo dupina iskoristili za reklamu Vaše turističke djelatnosti?
Da Ne Ne znam
9. Ribolovom se bavite za :
vlastite potrebe daljnju prodaju
10. Čime lovite? (ribolovna oprema, kakvu ribu)

11. Da li ste imali štetu od dupina u 2000. g. ?
Da Ne
Ako ste imali kakva je bila (broj i vrsta mreže) i u kojoj vrijednosti?

12. RH treba isplatiti naknadu za štetu učinjenu od dupina na ribolovnoj opremi.
Točno Netočno Ne znam
13. Da li znate kome se trebate obratiti u slučaju štete?
a.) Da, (kome?) _____
b.) Ne, ali kad bi znali bi se obratili
c.) Ne, ne bi se obratili
14. Da li ste tražili naknadu za učinjenu štetu?
a.) Da, isplaćena je.
b.) Da, nije isplaćena.
c.) Ne
15. Dupini se hrane ribom.
Točno Netočno Ne znam
16. Dupini dišu plućima.
Točno Netočno Ne znam
17. Dupini radaju žive mlade.
Točno Netočno Ne znam
18. Mladunčad dupina hrani se majčinih mlijekom.
Točno Netočno Ne znam
19. Postoji više vrsta dupina.
Točno Netočno Ne znam
20. Dupini su ribe ili sisavci?
21. Da li bi htjeli saznati više o dupinima?
Da Ne Neutralan sam
22. Da li smatrate da bi dupinima trebalo osigurati područje u Jadranu u kojem bi nesmetano živjeli, područje na kojem bi postojalo ograničenje ribolova, vožnje gliserima, kontrolirano kretanje ljudi?
Da
Ne(zašto?) _____
Neutralan sam _____

Ako da, da li ste suglasni da to zaštićeno područje bude u okolici Raba (za st. Raba)?
Da Ne Neutralan sam
23. Kakav je status dupina u RH?
Zaštićeni Nezaštićeni Ne znam
24. Uznemiravanje i ubijanje dupina zabranjeno je i kažnjivo.
Točno Netočno Ne znam
25. Da li bi RH trebala financijski pomoći istraživanje i zaštitu dupina?
Da Ne Neutralan sam
26. Da li bi Vi osobno htjeli financijski pomoći istraživanje i zaštitu dupina?
Da (kako?) Ne
27. Da li ste ikad vidjeli živog dupina u moru?
a.) Da
b.) Ne, ali bi htio
c.) Ne niti bi htio
28. Koliko puta ste vidjeli dupine?
a.) Jednom
b.) Više puta
c.) Često ih viđam
29. Vaš stav o dupinima:
a.) naklonjen sam im
b.) svejedno mi je što će biti s njima
c.) smatram ih "štetocinama" i kao takve treba ih ukloniti
d.) ostalo: _____
30. KOMENTAR:

*Podaci o ispitaniku:

1. Dob:
2. Spol: M Ž
3. Zanimanje: ribar (izravan utjecaj dupina) turistički djelatnik ostalo: _____
4. Mjesto stanovanja:
5. Vrijeme boravka na moru: živi na moru ljetuje na moru

Analysis of public opinion about dolphins in Republic of Croatia

Abstract

The subject matter of this essay is the analysed data of public opinion about dolphins. This data were taken from inhabitants of the island Rab and the city of Zagreb. Used method for gathering data was questionnaire from 103 person. The purpose of this essay was to estimate acquaintance with the facts about dolphins in the Adriatic Sea by the inhabitants of the Republic of Croatia, taking into consideration that Republic of Croatia is obliged with Convention of Conservation of European Wildlife and Natural Habitats to encourage education and to spread informations about necessity to preserve wild species of fauna, in this case, dolphins. Dolphins are residents of the Adriatic Sea, confirmed 97 (94,17%) polled person. The size of dolphins population was estimated in range from four to 12,000 individuals. The number of dolphins in the Adriatic Sea is in decreasing, consider 60 (58,25%) polled person. More tourists would visit the Adriatic Sea, if they knew about the presence of the dolphins in this area, according to 68 (66,02%) polled person. All polled tourists employee from the island Rab (N=5) declared they would use the presence of dolphins in the Adriatic Sea to advertise their own tourist activity. Dolphins are, according to the law, protected, answered 45 (43,69%) polled person. Of 20 polled person younger or in age of 18, three (15%) knew that dolphins are protected by law. Interest for additional informations about dolphins, showed 87 (84,47%) polled person. In year 2000 five (29,41% "fishermen") fishermen stated that their fishnets were damaged by dolphins. Only one polled fisherman (5,88% "fishermen") knew that the Republic of Croatia is obligated to compensate the damage caused by legal protected animal, five (29,41% "fishermen") polled fishermen denied that constatation. None of the polled fishermen (N=17), knew whom to direct for compensation in case of damaged fishnets by dolphins. Of 17 polled fishermen, 10 of them (58,82%) showed no interest for getting compensation because they stated the damage on their fishnets as minor and as they think bureaucracy in Republic of Croatia is slow, that is, they do not believe they would get any compensation. Of 17 polled fishermen 10 (58,82%) knew that dolphins are protected by law. Dolphins need a protected area in the Adriatic Sea, is the opinion

of 80 (77,67%) polled person. Research and protection of dolphins should be financed by Republic of Croatia, state 91 (88,35%) polled person.

Key words: dolphins, the Adriatic Sea, public opinion, Republic of Croatia